

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetni helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés főlvetetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

Az év hanyatlására közelgésével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza olvasóközönségét, hogy ezentul is nm. Széchenyi István gr. urnak együttmunkálása mint az idén Fáy And. Fábri Cz. Gy. Rosty's más társaké's biztos levelezőké mellett, új's könnyebb olvasatú betűkkel megjelenendő, 's érdekegyesítő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p.fr., borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10, félre 5 p.fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország's kapcsolatos részéi minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségénél Pesten uri-utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén, bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom-gyorskocsi utján.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Kinevezések; 's előléptetések; nérmagyarítás; főlhívás a nemzeti színház részéről; nr és paraszt; őszinte szózat Váshelyi komoly szavára; horvát tartománygyűlés; lapszemelvény; Somogy, Gümör és Jászkunság közgyűlése; jobb-é botozni vagy zsinogelni? a bús Hegyalja vidül; budapesti napló.

Portugália. (Mozgalmak a hadseregénél; Congo szerencsen királyi Lissabonban.)

Spanyolország. (Követválasztások eredménye; Prim iránti rokonszenv újabb jelei; Romávall alkudozás megszüntetve; katonakormány.)

Franciaország. (Statistikai adatok; olasz menekülők; kamrák egybehivatása; javítások a közoktatási ügy körül; afrikai hírek.)

Anglia. (Új megújítások; protestans szövetség; burgonyarothadás ellenszere; repealadó.)

Ertesítő; dunavizálás; pénzkelet; gabonaár.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. Főlsege Dobokai Antal erdélyi k. udv. kancellariát fogalmazó gyakornokot ugyanott tiszteletbeli udv. fogalmazóvá; továbbá nagyváradi Horváth János fogalmazó gyakornokot az erdélyi k. kormánysekchéz tiszteletbeli fogalmazóvá méltóztatott leggyelmesebben kinevezni.

A' nmlgu magy. kir. udv. Kamara Römisch Ferencz tárkányi k. sótárnokot saját folyamodására hasonló tiszteműségben Dunavicsére; továbbá Keszlerffy Károly ipolysági ellenörködő sómázsamestert szinte saját kérelmére, hasonló tiszteműségben Egerbe; ez utóbbinak helyére Ipolyságra pedig Szepessy Ferencz szucsani k. ellenörködő sómázsamestert helyezte által. — Nem különben Jagsits Alajost lippai k. sóhivatali ellenört körmeneti k. sótárnokká léptette elő; — a' munkács k. sóhivatalnál Halavách Elek előléptetése által megürült ellenörsegre pedig Vicsányi Miklós homonnai ellenörködő k. sómázsamestert, 's végre a' komáromi k. sóhivatalnál Novák János halála által ürességbe jött pajtáori állomásra Imely Miklóst cs. k. pattantyus-örmekest alkalmazta.

Őcs. 's ap. kir. felsége Györy Jánost sz. kir. Köszeg városa plébánosát, prépost-, Hendrey Pál k. udv. varnokot pedig kir. tanácsos' címmel díszesíteni legkegy. méltóztatott.

Őcs. 's ap. kir. felsége Jurénak Andrást eddig urvölgyi bányagondnokot körmezői bányamesterré; továbbá Priekopp Ferencz vindschachtli másodosztályu bányagondnokot vindschachtli első osztályu bányagondnokká méltóztatott legkegy. kinevezni.

A' nmlgu magy. kir. udv. Kamara a' budai k. kamrai főpénztári hivatalnál Hesz Ignác nyugalmaztatásával megürült pénztár-tiszti állomásra Dömötör Alajos járulnokot, 's az imigy megüresült járulnoki helyre Siebenlisz Zsigmond díjasgyakornokot alkalmazta; díjasgyakornokká pedig Grün Ferenczet eddig kamrai számvévlő-hivatali díjtalan gyakornokot nevezte ki.

A' nmlgu magy. kir. udv. Kamara a' győri k. sóhivatalnál megüresült mázsamesteri állomásra Kovács Antal eddig ungvári k. sómázsamestert alkalmazta.

Őcs. 's ap. kir. felsége Vágner Adam mérnöknek Várnyra; Hausenplás Károly sebész és szülész mesternek Vizayra változtatásátkegy. megengedni méltóztatott.

Nemzeti színház. Az igazgatóság rendeletéből Némethy Gábor ur, vidéki színész, felszólítottatik, hogy hollétéről alulírtat értesítse, vagy korábbi kívánata következtében azonnal Pestre jöven, tehetségeihez mért fizetés mellett, az énekes karban kezdje meg foglalkozásait. Pesten, november 30kán 1845. Szigligeti titkok.

Ur és paraszt. Hazánkban sem az urnak nincs jó dolga sem a' parasztnak; ez világos... Csak az a kérdés; hogy vajjon miért? Felelet: mert abnormis (idomtalan) állapotba jutottunk általján! Ugyanis; azt mondá valamelyik kormánybölcs, hogy ő a' jól elrendezett álladalmat úgy nézi, mint kocsit, melyben a' mének arányosan húznak... Ugy van!... A' közszükségek azok, melyeket egyiránt kell viselni mindenkinek a' társadalmi körben, különben oda jutunk, (hogy a' fenébbi képre viszatérjek) miképen a' nem arányosan befogott lovak egymásután kidőlnek a' hámából 's az álladalm kocsija megáll...

De valami rendkívüli idomtalanág is az, hogy a' magyar álladalmi koci (a' közszükségek viseléséhez) épen azok nem járulnak, a' kik legtöbb erővel bírnak, 's ekként itt nem is az a' baj (igazán szólva) hogy a' tehetősek nem arányosan járulnak az álladalmi terhek viseléséhez, hanem inkább az, hogy

a' legtehetősebbek még csak nem is járulnak, 's hogy ekként a' közjó még csak helyből sem mozdulhat! (szépen vagyunk!...) A' baj nagy is; nem is; nagy; ha az I. rész 9dik czíme erkölcsös (makacs), 's belátással nem bíró teherviselőkről szólna, mert akkor az álladalmi koci nem sokára megállna, 's mint ócskát szétszedhetnék. Ellenben a' baj lehet nem is nagy; mert (szerencsére) az I. rész 9dik czíme emberekről szól; kik az ész verőfényénél a' dolgokat igen világosan átlátják 's kik ekként koránsem öntudatlan lovak, hanem okos 's éber öntudattal bíró lények levén, önként ragadandják meg az álladalm terhes kocsiját, 's arányosan viselendik annak terhét. — Igenis, 's ez leend a' szabadság és ész legszébb diadalmenete! melyre felvidul az egész haza... 's mint harmatos éj után a' növény szokott, igézőleg felfrissül!...

De félre fátyol! lebbenj föl, hadd lássuk a' gyász képeket... az idomtalan állapot eredményeit...

A' kormány szívére vevé azon idomtalanágot, hogy hazánkban egyedül a' paraszt visel minden terhet (az egy katonáskodást kivéve) mit azonban már ma szinte a' parasztra rovnunk, a' nemesség ellenben az I. rész 9. czíme szerint minden teherrel mentesítve van; valamint egy rendes gazda nem nézheti a' rendetlen gazda kezeléseit a' nélkül, hogy rajta igazítani ne szeretne; ugytön kormányunk is; látva ezen aránytalanságot azon ügykezett, hogy a' nemesség is osztozzék a' haza terheiben a' többi adófizetővel. E' célt azonban a' vonakodás miatt egyes uton nem érhetvén el, közvetett indirect adó által kívánta eszközölni, p. o. sóár-felemelés által. Ide járult a' harminczadi tarifa; item, hogy a' paraszt nemcsak katonáskodni tartozik, hanem még katonatartással, utcsinálással is 'stb.

Felfogván a' fonalat, a' magyar nemesember tehát egyenetlen adót fizet a' harminczadban és a' sóban, csak az sajnálandó hogy ezen teherben a' paraszt is részesül, 's így ő közvetlen (direct) adót is fizet és közvetett (indirect) is! e' mellett katonáskodik; katonát tart; utat csinál; utavítmot fizet; ur dolgára jár; dézmát ad; szőlőt a' lengyel mondás szerint annyira el van foglalva, hogy fejét sincs mikor megvakarnia, ... mert, ha veszem, hogy egy évben 365 nap van, 's egész telkes jobbágy 104 napot dolgozik urának (gyalog napszámul) már most, ha veszem, hogy egy évben 52 vasárnap van, azon felül 14 ünnep, több helyen még olyas felünnep is vagy annyi, t. i. keresztjáró napok, azután bucsúk, templom- 's temető-szentelések, lakodalmak, uriszékek, perceptiók, levélhordások, hosszszűfuvar, ölfavágás 'stb., mindezek bizonyosan ismét jókora mennyiségű napot kívánnak, és így közel 200 naposka oda lenne; mihez véve még az idők viszontagsága, havazás, esőzéseket 's a' majd országszerte járhatatlan legálább két hónapot; úgy hogy ezekhez még egy kis betegeskedés járulván (minő ama híres és közmagyar betegesedés a' csömör, hidegláz) a' baj-szűnnapok sorába (mint a' hajósoknál: Windfeier) így legálább 200 nap az, mit a' paraszt ember magának nem mondhat; 's így maga szükségére alig marad 150]— 160 napja. — Ebből magának tüzi 's épületi fákért szántásra, vetésre, aratásra, cséplésre vagy nyomtatásra, örlésre 'stb. vajjon telik? 's hogyan telik?... Ez okbul nem csuda, ha minden szükséges nevelés nélkül szegény, gyenge vagy szilaj a' magyar paraszt, mert magára úgy szólva elegendő gondot nem fordíthat; mert indolentiája mellett kellő physikai ideje nincs rá... 's pedig (ugy van!) qui habet tempus, habet vitam! (kinek ideje van, élte is van) igen talpraesett régi közmondás... Mikor művelje magát elmére 's egyebekre nézve? ha nincs ideje 's ösztöne az árvának!

Lássuk már most: hogyan áll a' nemesség leg-

nagyobb része? Bizony sehogy sem, mert ez jobbdán henyé-osztály (classe oisive) mellyet egy jó részben renyhévé tón a' törvény, midőn róla minden terhet levett; ennek állapotja hasonlít a' czifra lóhoz, mellyet ha befognak (t. i. szükség idején) húzni nem akar, hanem csak ficzkádoz, ágaskodik 's cifrázni szeret. Valaha mégis legalább katonáskodott, ámde az 1791:66d. 1802: 1.2d., 1807: 1. 1808: 6d. 1830: 7d. 's több illyes törv. czikk értelmében ez egyedül terhet is szépszerivel a' szegény pór vállaira hárítván, hadd ótalmazza a' földet, mellyben munkabérén kívül semmi tulajdona nincsen! azóta a' magyar nemesember, úgy szólva tökéletes sinecurista... 's igen igen keveset kivéve valóságos paraszt, vagyis másokon élőködő növény 'stb. A' magyar nemes látva, hogy kereskedése nincs (még pedig sem kül sem bel) legalább a' hazában szeretett volna közlekedési vonalokat alapítani! De honnan? A' paraszt nem bírja azt jól tudta. Innen eredt az eszme, hogy a' haza közjólétére a' nemesség is terhet viseljen! t. i. a' magyar nemesség észrevette, hogy aljas pangásából más mód nincs meneketésre; hogy bel- és külföldi kereskedésre mellözhetlen kellékek a' jó közlekedési eszközök. Igen ám, de vajjon miből teremte azokat elő? Ki adjon azokra pénzt? A' paraszt? Ez többé nem bírja. Mert ki a' magyar porszag keresztjét isméri (pedig közöttünk vannak ok... ugyan hogy ne ismernők azt?) bizonyosan látva már is görnyedezésüket, vajjon akadhaté még olly szívtelen 's igazságtalan, ki még a' vasutat is zsibbadt vállaira sujtsa? De minek a' sok szó? Hiszen már többen vagyunk, kik átlátjuk, hogy a' közszükségek pótlásához közterhek viseléséhez járulni kell az eddig áttól mentes osztálynak is; 's így előre fog haladni a' közjólét, mellyben kiki magáét is előbb utóbb fölleli. Adózni szükség urak, mert valamint az igaz, hogy a' hazának is vannak szükségei, úgy az is megczáfolhatlanul az, hogy ki — legyen ur vagy paraszt — milly mértékben él a' haza javaival, szintazon arányban részesüljön a' haza közjavát eszközölő terhek 's kívánatokban is, különben ha födőzetlen maradnak a' közszükségek, mint a' homi jólét emeltyűji, hanyatlani fog Hunnia's végtére is el kell hunynia!... Zombory Leopold.

X A' pest-segedi csatorna ügyében Váshelyi Pál ur komoly szózatára, egy ősszinte szózat. V. ur folytatva komoly szózatát, általmegy Beszédes ur tervének taglalására, 's ennek kezdetén — azt vallja: „hogy a' Duna és Tisza között létező emeltebb földhát 8—9 mérföld távolságban 6—9 öllel fekszik magasabban a' Duna legkisebb vizénél és 18—21 öllel a' Tiszánál.“ Itt V. ur alkalmasint kelepczébe kerül, mert én ellenben azt vallo: „hogy azon földhát Beszédes vonala szerint a' bugaczi Szekerczés-tő tájékan tetőpontját éri, 's alig 7 öllel áll magasabban a' Duna legkisebb vize felett; 's minthogy a' 7 ölhez vágó magasság is csak néhány száz ölben létezik, ha 8—9 mérföld távolságot veszünk, lelkiismeretesen V. ur fentebbi adatát t. i. a' 6—9 öl magasságot 3—6 1/2 öllel kivánom devalváltatni, és pedig a' 6 1/2 öl emelkedés is csak mintegy ezer és néhány száz ölben létezik, azontul leszál a' 6 ölle, és ez is két ezer öl körüli távolság után az 5 ölle, 's így aránylag a' 8—9 mérföldben, az egész földzet (terrenum) sebesen hanyatlak a' 4 és 3 ölle. Képzelnék most ezen adatokat a' V. ur által közlöttek helyébe iktatva, roppant lesz a' különbség, és pedig épen a' csatorna legkérdéses szakaszánál a' kiásatandó földkő és költségvetésben; mert V. ur 8—9 mérföldben, tehát nagy távolságban 6—9 öl magasságot vett a' Duna kis vize színe felett; holott 9 nincs is, 6 pedig csak néhány ezer ölben van. 'S azért, mivel ezen különbség roppant, ezennel ünneplésen felhívom V. urat: vagy vonja vissza hamis adatait

vagy tüzzön ki határidőt, melyben kimenvén a helyszínére, megmutassam adatainak valótlanágát, megmutassam a kérdéses helyen elrejtett 's még fellelhető főpontokat, melyeket azonnal megvizsgálhatunk, és összehasonlíthatunk az Aedilis directio által elrendelt színtezés alkalmával vett pontokkal. A mérési költséget mindenesetre vesztes fél fedezendi.

Mindezekből csak az látszik, hogy V. ur Beszédes vonalát legkérdésesb részeiben mai napig sem ismeri, vagy ismerni nem akarja, 's még is Bal-lának bérálni szeretné. Szántszándékos tévedése pedig V. urnak megmondom honnan ered. Mint fen említém, az Aedilis directio kiküldött két egyedet a pestszegedi csatornavonal színtezésére, ezek azon vidék hullámos alkatu földzetének sokféle alakban előtűnő változatai mellett könnyen tévedésbe jöhetnek, és valójában, mint egyikétől, ki jó barátom lévén, részletesen elsorolni hallám a helyeket, melyeken haladtak, nem azon vonalon tették méréseket, melyet B. ur határozottan megállapított, hanem csak annak környékén, 's így lón, hogy a kérdéses földhátak nem a legnyergesebb vonalán, hanem emeltebb részén mentek keresztül; következésképp az általok színtezett vonal egy pár öllel ezen kérdéses részben magasabb, a mellett hogy színtezésöknek végeredménye, a Tisza és Duna állásához mérve, Beszédes uréval egészen egyezik. Azonban az V. urat nem menti, mert B. ur tervrajzai kezében forogtak, következésképp ha B. tervének czáfolatába ereszkedett, annak adatait kellett volna használni, vagy előbb azok helytelenségét megmutatni.

V. urnak illy szépen devalvált adataival azon 24 láb magasság, melyre V. ur Baracsnál az alsó csatorna vizéből a felsőbbbe a vizet gőzerővel felszivattyúzni, mások gondolatszikrája után ajánlja, B. ur vonalán megkíméltetnék tetemes részében, illetőleg megkíméltetnék B. ur 12-15 lábnyi alacsonyabb fekvésű vonalán több mint fele részében. — Horváth József. (Folytatjuk.)

Horvátországi tartománygyűlés folytat.

Olvastattott a választványi előmunkálat 15ik pontja, mely az országház kijávitására, nemzeti színházra megajánlott tőkékről, úgy a jammkai borkut jövedelméről készített számadásokat tartalmazza. Különösen a színházi tőkét érintőleg M. D. ezen mellék tartományok részéről a volt magyar országgyűlésen követ, kiemelőleg említ meg a számodási kimutatások azon tételét, mely szerint ezen tőke 10 ezer pengő forintig növekedett; nehogy tehát ezen tőke akár megfogyjon, akár gyümölcsözés nélkül veszteljen, akarja, hogy annak évi kamatai az országos statumok értelmében tőkésítésenek, míg végre annyira fog szaporodni, hogy azon egy állandó színház alapíttassék meg. Azon hazafiaknak, kik ezen tőke alapítványt tevők — szándokuk volt: a nyelvet művelni, 's számára templomot építeni, hol az mulatatólag foganatosíthatassék; de ezen nemes szándoknak létesülését a jelen nemzedék aligha érendi meg, ha csak magánál ezen alapnál marad meg a nemzet, 's arra várakozik, hogy kamatai által szaporodjék a megkívántató mennyiségre; illy módon tiz esztendeig sem jó be csak annyi pénz is, hogy pusztán a színházi épület felemelthessék, pedig egy nemzeti színháznak belső készületei, alkatrészei, további fentartatása még sokkal több költséget igényelnek; ha tehát — mond szónok — nemzeti kiképeztetésünk legfőbb eszközének — t. i. a nemzeti színháznak létrehozását megélni akarják, akkor felállítása érdekében más módokról, más eljárásról kell gondolkodnunk, melyek célhoz elébb, 's könnyebben vezethetnek. Szónok e módok egyikének tartja, és ajánlja, ha a mondott tőke kamatainak egy része évenként a legjobb illyr drámák jutalmazására fog fordíttatni, ekép — ugymond, néhány esztendő múlva drámai litteraturánk lesz, mely nélkül nemzeti színház fen nem állhat; ezen eljárásnak meg lesz azonnal ama hatása is, miszerint a hazafiak, kik eddig kello fogalommal ezen ügy iránt nem bírvá, pártoláshoz sem járultak — most dicső céljáról meggyőződve, ezen alapot sietendnek odáig öregbítni, hogy maga az intézet is minél előbb életbe léphessen. Az ezen ügyre vonatkozó egyéb intézkedések — szónok szerint, a választvány buzgalmára hagyandók lennének, melynek elnökévé gr. Draskovich János jeletessék ki.

Ezen indítványt sokan támogatták szavazataikkal, némelylek azonban a drámai jutalmazásokra

nézve ugy vélekedtek, hogy ennek kezelése a tudós társaságot illetvén — addig várakozni kellene vele, mig ezen társaság meg nem alapíttatik; mások azonban ezen vélemény czáfolatául felhozák, hogy nemzeti irodalmi munkák kiadására alakult már magány egyesület (Maticza) mely mindenesetre képviseli a nélkülözött tudós társaságot, ugyan ezen egyesület kebelében van egy bizottság a szini ügyek kezelésére, mely bizottságnak, valamint az egész egyesületnek is elnöke gr. Draskovich János, erre tehát minden kétkedés nélkül rá lehetne bízni az érintett drámai munkák megbíráását, valamint a jutalmok oda ítélését, és kiosztását is. A mi pedig a tudós társaságot illeti, mely a nemzeti művelődés egyedül valódi eszközéül vehető; Bám ő exc. mond szóló, igyekezni fog, hogy ő felsége a nemzet ebeli kívánatát mi előbb teljesítni méltóztatnék; mit elnökbán készséggel megígérvén azonnal kimondá a határozatot is, hogy a színház alapítványi tőke kamatainak fele évenként a legjobb drámai munkák jutalmazására fog fordíttatni. Ezen határozat kimondása alkalmakor Varasd m. követe párhuzamba állítá a magyar, és a mellék tartományok eddigi tudományos, és szépirodalmi műveit; az összehangzó együttmunkálás, azon hazafiai láng, ama nagyszerű áldozat, melyet Magyarhon lelkesbjei nemzetiességük szent oltárára oly csüggedetlenül ezen utolsó évtized alatt felhalmóztának, szónokot ellenállhatlanul e férfiak tiszteletteljes bámulására ragadja, kik hazájukat a nyers miveletlenség kötelekeiből fel tudák szabadítani; ha ellenben e mellék tartományok parányi előlépéseit az irodalmi téren tekintti, ha a nemzeti érdekek iránti silány részvétet veszi, ha az apathiát — sőt nemzete kebelében ennek felvirágzása elleni törekvéseket boncolja, ha látja, mikép némelyleknél a nemzetiesség csak eszközül vétetik aljas czélok kivitelére, holott a valódi hazafiságot, mely szívet, lelket egyiránt melegít, nemesít — csak nevével isméri; ha látja, hogy a horvátok a helyett, hogy más szerencsések példájára a cselekvés terén előre haladnának, mindinkább mélyebre süllyednek a nemzetiesség morális értékében: akkor szónokot fájdalom veszi körül, 's hite nem kölcsönözhet elég bátorságot e nemzet jövőében remélni; ezen folytonos apathiából magyarázhatók Drávan tuli szomszédinknak ama gunyvilágokozatai, melyek bennünk csak szó, de nem egy uttal tett embereire ismérnek, 's kivált tudományos művelődés mezéjén nem egyebeknek, mint dilettantsoznak tartanak. Innét van az is, hogy mindjárt az első ülésben itthoni elleneink kérdezheték: „Mit tevének mi a hazáért, minő áldozatokkal járultunk oltárához? Ezután szónok inté a rendeket: tiszteletben tartásuk honosítak, 's azt, mi nemzeti sajátjuk, ha akarják, hogy mások előtt tiszteletben tartassanak. „Cseréljük fel az ohajtások terét a férfias cselekvésével, 's mutassuk meg a világnak, hogy hazafiságunk nemcsak a protestantismus kizárásában, nemcsak a költséges tisztujítások megszüntetésében, melyek eddig több pénzt nyeltenek el, mint bár mi nemzeti, vagy közhasznu intézet — nemcsak hivatalok utáni kapkodásban áll, hanem abban is, hogy a haza számára áldozni is tudunk, hol ennek érdeke csak áldozatokkal mozdítható elé. Végül szónok a nemzeti intézetek hasznosságát fejtegeté, 's ezek közt legmelegebb szavakkal emlékezett a nemzeti színházról, melynek minél előbbi felépítésére szónok aláírási ivet nyújtott át a rendeknek, melyet ő 500 pfttal nyitott meg. (Zsivio háromszor.)

Ezután felvétellett a választványi munkálat 16ik pontja, mely a mult tartományi gyűlés 21dik pontját említi, mely szerint a horvát alapítványi pénztárak tárgyalatása ezen tartománygyűlésre halasztatott. Ezen felhívásra az ez ügyben munkálkodott mellék-választvány jelentése olvastattott fel, melynek értelme szerint hozatott a határozat, hogy t. i. egy alázatos felírásban meg fog kéretni ő felsége, mi szerint az ezen melléktartományokat illető alapítványi pénztárakat, melyek jelenleg a magy. országgyűlés Helytartó Tanács kezelése alatt vagynak, vizsgálatait méltóztatnék; a kérelem okai közt emlitetik: hogy a pénztár áthelyezése által e tartományokban nagyobb pénzforgalom hozathassék be, és — hogy — ha szükség támadna, vagy a közös jólét valamit rögtön kívánna, legyen e tartományoknak — hová folyamodniok, 's hogy annak kezelése felett saját befolyásukkal örködhessenek. Addig pedig, mig ezen pénztárak áthelyezhetetnek, megkéretni határozatott ő felsége, hogy a magy.országi Helytartó Tanács által azok állásáról, és viszonyairól szó-

ló számadásokat évenként zen etartományoknak terjeszse elé. —

B. báni táblai ülnök indítványára az is határozatba ment, miszerint ő felsége azon 61000 fr. visszafizettetésére is megkéretik, melyet még 1791-ben Ferencz király a haderium fentartására az országos pénztárból pótoltatott; ez ellen felhozatott ugyan az elévülés, 's még inkább a már gyakor izben tett ez érdembeli felírások meghiusulása; a többség azonban jónak látta a szerencsét újra megkísérteni. A 17ik pont felírast indítványoz megkérve ő felségét azon régi sérelem orvoslására, mely Kaproncza kir. várost nyomja részént azért, hogy a Varasd körösi katonai végezred felállítása alkalmakor a várost illető néhány birtokrész ettől elszakítva az ezredbe keblesített, részint pedig azért, hogy ezen város a nevezett ezrednek évenként 534 fr. 30 kr. p. p. haszonbér fejében, kénytelen fizetni. A 18. és 19ik pontok a kir. leiratokról szólnak, köztök érdekes az, mely a mellék tartományok gabnakivitelét Lombard Velenczébe a fumei és segniai kikötőkben gyakorlott eddigi szabadalom értelmében — a magyar tengerpart minden kikötőiből megengedi. A 20ik pont ismétlését ajánlja azon — még a mult tartománygyűlésről intézett, de siker nélkül maradt felírásnak, miszerint a tengerparti kamrai kerületekbeni első bíróságú törvényszékek előtt vitt bünyádi perek átvizsgálás végett a báni táblához vitesenek főlebb, nem pedig, miként eddig szokásba hozatott a fumei kormányzóhoz. Hasonlóképp az említett kerületek csödpereire nézve első formulZágráb m. törvényszéke kéretett tétetni a mult tartományi gyűlés által; és még is ezen kérelemmel ellenkezőleg, sőt az 1617: 67 t. czikk ellenére is a mult magyar országgyűlésen ezen perek forumául a fumei váltótörvényszék tétett. Ezen sérelemek orvosoltatásának eszközését a választvány a jövő magyar országgyűlésre küldendő követeknek utasításul adadni ajánlja. Elfogadtatott

A 21d. pontban a választvány a belső kereskedés előmozdítására megkívántató eszközökről, ugy az azt akadályozó hátrányokról adván javaslatát, ennek nyomán alázatos felírás határozatott, mi szerint a kereskedés elősegítésére czélzó eszközök, minő a Dráva, és Száva tisztítása, és szabályozása stb. ő felsége kormányának figyelmébe ajánlatnak. A 22d. pontban pártolattik Segnia város azon igazságos kívánata, miszerint régi szabadalmaiba, 's a város ősi méltóságába helyheztessek vissza annál inkább, minthogy ezt azon bokros szolgálatok, melyeket Segnia polgárai a török elleni harcokban a haza, és az uralkodó ház mellett kiküzdének, különösen ajánlják; nem különben: adassék nekik vissza — saját hasznaikra fordítandásul azon tőkepénz, melyet még József császár idejében egy — a saját határukban építendő kikötőre gyűjtöttek össze. A 23d. pont hivatkozva azon rendszerre, miszerint ő felsége legújabbban a királyi tábla rendes ülnökeinek számát megszorítni méltóztatott, egyszersmind a zágrábi báni tábla ülnökeit is két egyeddel szaporítaná, mely helyekrei kinevezéseknél különös figyelmel alsó Szlavoniára lenne fordítandó; ezen szaporítás pedig annál szükségesebb, minthogy gyakran — kivált a magyar országgyűlés alkalmakor, hova a báni néhány báni táblai tagokkal felmenni köteles, vagy egyes ülnökök megbetegedések esetében is — megtörténik, hogy az ülnökök a megkívántató számmal össze nem állhatnak, mi által az igazság kiszolgáltatása tetemesen hátráltatik. A 24d. pontban pártolattatása javasoltatik a károlyvárosi v. törvényszék azon kérelmének, minélfogva a váltótörvények a határorvidékeken is érvényvel bírjanak. A 25d. pont ajánlja a Rendeknek ezen kapcsolt tartományok protomedicusának évi díjaztatása öregbítését, minthogy ezen egyed egyszersmind a tartományoknak szem bajok orvoslása körül is szolgálatokat tesz. A 26d. pont nem találja eléggé kimerítettnek némelylek kereskedők által benyújtott abeli folyamodványát, miszerint a váltótörvényszék Károlyvárosból, Zágrábra tétessék át; mellőztetett. A 27dik pontban a károlyvárosi váltótörvényszék ebeli folyamodása — hogy a tartományi gyűléseken a váltótörvényszék alsóbb rangu személyzete is ülésel és szavazattal birjon — félrevetendőnek javasoltatik annál is inkább, minthogy a tartománygyűlés rendezésének pontjai a váltótörvényszékek ülnökeit is kizárják a tartomány gyűlésekeni szavazható részvétből, 's ezen jogot egyedül csak azok elnökeinek adák meg. A 28d. pontban elősorolvák

a' választványának észrevételei, és módosító nézetei azon rendszerre vonatkozólag, mely az elemi tanodák szabályozását, 's átalakítását illetőleg ezen tartományok törvényhatóságának is megküldetett. Az észrevételek következők: „Az elemi iskolák egészen nemzeti legyenek; holott a' nevezett rendszerben meghagyatik: hogy minden — úgy a' fiu, mint leány-nevelő elemi tanodákban a' magyar nyelv taníttassék. Tovább: a' kérdéses rendszerben mindenütt — kivéve egyetlen kitételét, hol Regna adnexa említettnek — különösen csak Horvátország nevezetik, Szlavonia pedig hallgatással mellőztetik, mi által ezen tartományok integritása sértve van; azért a' választvány felirást javasol, melyben ezen körülmény mint sérelem említették meg, 's orvosoltatását a' két tartomány kérelmezőleg sürgesse. A' kérdéses rendszernek azon pontja pedig, melyben meghagyatik: hogy az elemi tanodákban foglalatokodó tanítók hivatala különítessék el a' jegyzői kötelességekkel járó hivataltól — a' választvány véleménye szerint oda lenne módosítandó, hogy ezen elkülönítés csak azon helységek, és községeknél foganasítottassék, melyek irányában ezen eljárást a' megyei hatóság czélszerűnek és hasznosnak látja. Az elemi oktatók választására nézve a' véleményező választvány igazságosnak, és méltányosnak tartja, hogy azok választásába mindazok egyenes befolyást gyakorolhassanak, kik fizetését évenkénti teherkép viselik; ennél fogva ezen pont módosítására nézve a' választvány felirást javasol, minél fogva a' kerületi iskolai főigazgatóság által megküldendő 3 jeltől a' földesur a' helybeli lelkész 's a' község idősbjeivel együtt munkálólág választhassák azt, ki nekik leginkább tetszik; ott pedig, hol a' földesur az ilyen elemi oktatónak évi díjaztatásába nem foly be — annak választását — a' földesur mellőzésevel, egyedül csak a' lelkész, 's a' község idősbjei teljesítsék. Mint-hogy pedig az ipariskolák, és tanító képző intézetek az elemi iskolákkal szoros egybeköttetésben állnak, minthogy tovább köztudomásu dolog, miként Magyarországon ipariskolák, és öt tanító képezde léteznek, holott ezen tartományokban egy ilyen — jól rendezett intézet sem léteznék: ennél fogva a' választvány véleménye szerint a' felsége megkérendő lenne: hogy a' kapcsolattartományokban is ilyen intézeteket felállítani méltóztatnék; ha pedig az ipariskola ez utoni behozatalát némely akadályok gátolnák: azon esetre a' felsége csak arra kérendő: hogy olly gyermekeket, vagy — szóval — egyedeket, kik ilyen tanodába járnak ezen kapcsolattartományok polgárai közül, évi jutalomdíjakkal (stipendium) ellátatni kegyeskedjék. A' 29d. pontban az országház gondviselőjének folyamodása, melyben évi jövedelmét szaporíttatni kéri, mellőzendőnek véleményeztetik. A' 30d. pontban azon indítványra: miszerint a' felsége megkéressék, hogy még egy bizottságot nevezze ki azon véres események megvizsgálására, melyek f. év jul. 29én a' zágrábi tisztújítás alkalmakor annyi emberélet áldozatával végződtek — a' választvány véleményezi, hogy a' teendő felirásban a' lett dolog kimerítőleg adassék elő, ekép a' felsége a' dolgok állásáról kellő tudomást nyervén, a' királyi bizottságot mielőbb elrendelendi, 's a' vétkesnek találándókat megbünteti. A' 31d. pont azon kérelem megújítását javasolja, miszerint modrai káptalanának felsőbbsegileg már megrendelt adományoztatása annak részére mielőbb foganasítottassék. (Folyt.)

Lapczemlévény. (Nemzeti Ujság) A' polgári élet nyilvános cselekvésben mutatkozik; szereplők 's nézők is egyszersmind, bírálgatjuk egymás tetteit, majd okulva a' tapasztaltakon, majd tévutakra sodortatva a' látottak által. — Csalhatlansággal e' nagy színpadon egyikünk sem dicsekedhetik, sőt nem ritkán ép azok, kik a' tökély meglehetősen magas fokára emelkedtek — inkább kilevén téve a' minden oldalról bírálatoknak — legtöbb kifogásokra szoktak anyagot szolgáltatni. Majd úgy vagyunk e' tekintetben, mint midőn színházban létünkkor legjelésb színészeink játékát rovatgatjuk: állítanak oda bármelyikünket, 's bizony nincs kétség benne, gyöngébbekül fognánk mutatkozni!

A' politikai cselekvőség nagy tere, közszemléltre kitett működés színhelye: nézünk, látunk, rovatgatunk vagy helyeslünk, 's e' közben észrevétel nélkül veszszük fel magunkba a' politikai cselekvés egyes elveit; úgy hogy midőn szereplésben ránk kerül a' sor, többnyire — eleinte legalább, míg a' gyakorlati élet másra nem tanít — azoknak vagyunk el-lenségei, kiket nézősközben hibák gyanánt megróni

tanulánk, 's azok mellett küzdünk, mik az előkészületek stadiumán tetszésünket legnagyobb mértékben nyerek meg.

Már e' rövidke érintésből látható, miszerint a' szabad nézők egykor leendő politikai hitvallásának alapkövei nem valamely előre kidolgozott rendszer értelmében, hanem egymásra szabálytalanul következő véletlenségek szerint rakatnak le; különbözőleg azoktól, kik biztos vezetőkkel bírnak, 's kik bizonyos alkalmakkor bocsáttatnak színházba, ollyankor tudniillik, midőn az illetőnek szülői vagy vezetői hiszik, hogy a' játszandó darab nem csak kárára, de egyenesen öregbitésére leend azon elveknél, mik kezdettől fogva a' fiatal szívbe csöpögtetvék.

A' politikai cselekvés színtere végtelen nagy, 's így százzorta bajosabb is az ellenörködés, nem csak azért, mert itt ollykor censurálatlan darabok is szoktak eljátszatni, hanem főleg azon oknál fogva, miszerint kiki saját belátása szerint húz következtetéseket a' látottak 's hallottakból, a' nélkül hogy az előzvényeket ismerné, 's később mindent elkövet hogy e' következtetéseknek közeliismerést, értéket vihasson ki. Így képződik a' politikai szinkülönbség ott, hol a' politikai vélekedés alap 's vezérelvei legtöbb által inkább pusztá nézés és látásból, mint komoly studium kísérté elmélkedésekből merítettik.

Tegyük föl, hogy a' politikai cselekvés terét kizárólág, vagy legalább nagy részben bizonyos színezetű párt tartja elfoglalva, 's egyik mutatóvány a' másikat éri ez, és mindig csak ezen részből; áll pedig háttérben nem kis száma azoknak, kik kor, műveltség 's anyagi eszközök bírásánál fogva ha jobban nem is, de ép úgy hivatva érzik magokat ollyatén szereplésre, mely abstractiontján elveket szivárogtasson a' közönségbe, elveket, mik idővel a' közélet mezején tettekben nyilvánuljanak.

Ezen felekezet tehát, hozsasan tartott néma szemlélet után meggyőződik a' felől, hogy a' közönség izlése — ha másnemű cselekvőség nem állittatik a' színre, mely az előbbivel együtt, vagy legalább fölvaltva működjék — egyoldalú, ferde 's következeiseiben káros lehetend; — készületeket teszen, ki áll a' sikra, 's hallgatást kérve, kijelenti, miként ő is kívánnak a' haza közügyeiről szólni, 's hogy a' nézőktől mást, mint méltányosságot nem követelnek, mert fegyverök, mellyel élni fognak, az ész fegyvere, nem azon inkább phantasia mint észnek nevezhető föllángolásé, melly ideálokat teremt, 's ezek létesítendési reményében megunja 's eltaszítja a' meglevőt, hanem azon gyakorlatilag okos észé, melly hön ragaszkodik a' fönlálló rendszerhez, 's azt képményekért fölládozni már csak azon okból sem akarja, mert tudja hogy radícal reformról olly értelemben — miszerint az ószerű de egészséges kidobandó, 's holmi nem létező új ábránd képek volnának behozatandók — hogy illy értelemben vett gyökeres átváltoztatás legjobb esetben is — azaz ha teljesen sikerülne — oda vinné az álladalom ügyét, hol az kezdetben, a' társadalmi rendszer első fejleményekor állott, 's hol a' nagyon is költői természetű magyar könnyen úgy járhatna — 's hihetőleg úgy is járna, mint Schiller poetája, a' javak fölosztásakor, az az megtartaná keble komorbús érzelmeit, de caetero nihil.

Tovább menve, érintett felekezet látná, hogy a' közönségnek azon része, melly fiataliságnak nevezetik, legtöbbszőr 's legkönynyebben biratható tetszés nyilvánításra a' működők által, 's hogy ezt néha ott is teszi hol sokkal jobb volna hallgatni, darabig még várnia 'st. ezt látva arra határozza magát érintett felekezet, hogy az ifjuságot figyelmeztesse, annak egyoldalúságai hajlamát kimutassa, tévedései közben jó utra térítini ügyekezze: ez által úgy-hisszük ha közönetre nem is, de méltánylatra tenné magát érdemessé a' többször említett osztály; 's e' téren és ez irányban csak a' legnagyobb tulság emelhetne vádat ellene, ha kellő határok közt marad, 's viszont csak a' részéről elkövetett legnagyobb tulság adhatna jogot az ellenszólásra.

Ezeket előre bocsátva térjünk rovatunk czímjéhez, 's mondjuk el a' N. Ujságról, mit ez alkalommal elmondani ugyszólván kötelességünké lön. Nevezett lap tiszt. vezetője bizonyos igen illetlen bánásmódról 's bántalomról, melly személyére vonatkozólag nem tudni miféle sötétség-hősektől követtek el — tevén említést, csillag alatt „pillvax hősek“ kifejezést is használt, minek következtében a' kir. táblai jegyzők részéről udvariasan fölszólították (két

küldött által) nyilatkoztatná ki, kiket ért főnebbi gúny nevezet alatt, miután az ismért káváházban senki sem fordul meg annyiszor, mint a' fővárosban tartózkodó kir. táblai jegyzők, kik meg nem engedhetnék, hogy mint testület, bárki által is hasonló gúny czimokkal illetessenek. Az érd. vezető ur e' fölszólításra gyönyörű két cikkben felel, „Szózat a' ns jellemű magyar „ifjusághoz“ czim alatt; két cikkben, mikről hogy többet ne mondjunk — azt jegyezzük meg, hogy azok a' művelt nemzetek akármelyikének irodalmában elsőb helyen állhatnának, nálunk pedig kezdő literaturánk mellett — kétszeres nyereségül tekinthetők.

Nemcsak szép olvasottságának 's mély combinatív erejének jeleit foglalá ezekben a' derék lapvezető, de tiszta hazafisága 's ifjuságunk haladása iránti őszinte érzelmeit fejezé ki az adott sorokban. Tévedésből az első cikk végén (melly mult vasárnap jelent meg) kimaradt, hogy „vége következik“ — ez okból, 's hisszük hogy csupán csak ez okból hozá ugyan vasárnap a' fiataliság azon határozatot, hogy részökről 's nevökben cikk szerkesztessék, melly az eseményeket röviden érintve kijelentse, miszerint ő (a' jelenvolt ifiak) nincsenek megelégedve a' N. U. vezetőjének nyilatkozatával, mert az adott válasz — mint mondaték — inkább leczkzés mint egyenes felelet arra, mennyiben kívánja a' N. U. a' „pillvax hősek“ gúnyczimet a' kir. táblai jegyzőkre alkalmazni.

Mondjuk, hogy e' határozat csak a' főnérintett tévedésnek tulajdonítható; 's bizton hisszük, miszerint az illetők elolvassa a' cikk második (keddi) részét is, érteni fogják, hogy „pillvax hősek“ neve alatt azok értetnek, kik a' fiataliságot fölbujtatják, politikai tetteleges beavatkozásokra ingerlik, ösztönzik majd hizelgés, majd egyenes föltüzelés által.

Vannak é illy lények, vagy nincsenek; meghatározni nem mihozzánk tartozik; ha vannak, ugygyék magokra a' főnebbi czimet, mennyiben rájok illik, ha nincsenek, 's a' fiataliság ezek nélkül teszi (jól vagy hibásan, azt most nem keressük) a' szeméretet politikai demonstratiókat, akkor a' N. U. „pillvax hősek“ gúny czime úgy mint ezen lapok 190ik számában értelmezve van, tárgynélkül marad, vagy legalább roszul választott 's összerakott czím leend, mivel Pillvax látogatóira épen nem alkalmazható. —

Mielőtt sorainkat bezárnók, miket olly tárgyban, minő a' főnérintett — meg nem írunk nem lehet — legyen szabad utólág néhány észrevételet ide csatolnunk. Mondottuk derék lapársunknak más ízben, hogy a' korabajainak vizsgálatánál őrizkedjék a' tulságoztól, mert ezek következeiseikben elvégre is magára a' tulsóra esnek vissza. Ha a' fiataliság (s pedig természeténél fogva is) inkább más mint conservatív, ha ennek következtében nem mindig cselekszik úgy, mint higgadtabb 's érettebb kedélyek szeretnék; ha ollykor botlásokat követel, 's vezér vagy oktató akar lenni ott, hol tanulékonyiság 's szemlélődés útján gyűjtendő ismértek beszerzése volnának ohajthatók: ám mondják ki azok, kik kor, tapasztaltság, 's élesb elme tehetség által erre képesítvék — hogy ő a' fiataliságot más ösvényen jár-dalva szeretnék látni, hogy például több munkaszere-tet, 's kevésb heverési hajlamot ohajtnának ifjainak, hogy hazafias érdemek méltatását szivesen vesszik ugyan az ifjuságtól, ha abban hazafias erények föllobogását, 's az elkövetkezendő cselekvés előjeleit szemlélhetik; de remegnek hazájok remény bimbainak jövőjeért, ha látják, hogy ezek már egészen kifejtetteknek, többé még tapasztalás által sem okulandhatóknak hiszik magokat, ha látják, hogy bíráskodási szerepet igényelnek azok fölött vagy azok irányában, kik mellett sok évi tapasztalás, tömérdek studium, polgári állás nyujtotta fönsőbbseg szólnak.

Mindezt koronként, 's alkalmilag igen szépen elmondhatni, 's a' fiataliság, melly természeténél fogva alig képes az igazságnak ellenszegülni, ha az tisztán 's fölfogásához alkalmazottan adatik elé — ha mindjárt nem is, idővel simulni fog azokhoz, kik ő őszinte szándékjok, tiszta hazafias czéljaik mintszinte kellő hivatottságokról meggyőzők. Azonban őrizkednünk kell aként akarni ezt eszközölni, hogy az (érettebb) fiataliságot csupán csak leczke hallgatásra tarttuk alkalmasnak. Ez által fölkeljük benne az önérzetet, 's ha egyszer kimondott nézetüket gyakrabban ismételtgetjük, utóljára megérhetjük hogy azok, kiket a' közéletben tényezőül elismér-

ni egyáltalán nem akarunk — 's talán egyedül állításaink megczafolására? mint ellenerő, tehát mint valóságos tényező álljon velünk nem együtt de szemközt.

Mint egyszer már megjegyeztük, kijelölni a határt, hol az éretlenség kora végződik 's az érettség kezdetét veszi; teljes lehetetlen: ügyekezünk itt, mennyire csak lehet — a' kellő közepet megtartani. Ne tartsuk a' fiatalságot óriásnak, mellynek itélő székétől (politikaiakban) följobbitel nem léteznek; de ne is tekintjük azokat, kik közelebb állnak a' férfi, mint gyermekkorhoz — ingékony falevélnék melly a' szellő legkisebb lendítésire kimozdul előbbi helyzetéből, 's eszmélet nélkül ingadoz.

Kell lenni bennünk atyáskodó szeretet mellett méltány érzetnek is, ép úgy miként van az okos és jó szüle keblében, ki ép oly lángolón szereti ugyan fölserdült, 's teljes erőre fejlett magzatát, mint ölelve szereté az egykor kisedet; ámde érzi, tudja hogy az ma sokkal több, mint 15 — 20 év előtt vala.

Somogy nov. 10. 1843. Évnegyedes közgyűlésünk főispán ur ó mltsga f. h. 3kán a' számosan egybegyűlt Rendei üdvözlésével nyitván meg; mindenek előtt a' helytartó tanácsnak az idej szűk termésre figyelmeztető intézvénye olvastatott 's ezt sejtítésen tuli hosszabb és keserű előadások követték; mindazonáltal az előlegesen beszerzett adatok 's köztapasztalás nyomán a' nm. htó tanácshoz feliratni rendeltetett; miként megyebeli adózóink ön termésükkel ugyan beérni nem fogják, mindazonáltal úgy látjuk, hogy szükségüket köz intézkedés utján segedelem nélkül képesek lesznek kipótolni. — Miért is a' htó tanács megkéretik; hogy intézkedéseit a' kereskedés megszorítása nélkül létesítse, egyébiránt országgyűlési munkálatokkal foglalkodó küldöttségünket is megbiztuk; hogy eljárásában a' kereskedés és vámügy körüli javaslatát illy aggodalom teljes állapotnak lehető elhárítására is kiterjeszsze.

Követte ezt ugyan a' nm. htó tanácsnak a' népnevelési újabb rendszabályokat azzal tudató két rendbeli intézvénye: hogy midőn az illető iskolai fő-kormányzók által, ezeknek foganatba vételére a' megye felfog szólítani: akkoron ahoz hathatós segedelemmel járuljon; erre nézve megismérték ugyan a' megyei Rendei: hogy a' népnevelés hazánkban minél előbbi kellő gondoskodást kíván, minthogy azonban az 1723: 70. és 1790. 15ik törvényzikké világos tartalma szerint ezen tárgy a' köztörvényhozás útjára tartozik, ez okból ezen az idézett törvények ellenére, a' törvényhozás mellőzésével készített alapszabályok létesítéséhez a' megyei Rendei nem is járulhatnak, hanem egy felírásban ó fels. megkéretni rendeltetett, hogy a' népnevelés körüli intézkedést a' legközelebb tartandó országgyűlésen felvételni méltóztassék. — Pestmegyének a' honti események nyomán az úgynevezett főispán helyettesi rendszer ellen éber figyelemre felhívó közlésére kijelentetett: miként e' megye mult közgyűlésében már Nógrádmegyének felszólalására aggodalmának nyilvánítása mellett érzelmeit abban fejezte ki: hogy hazánkban 's különösen megyei intézvényinknek alkotmányos állása felett mindenkor éber figyelemmel őrködni hazafiai köteleességének tartja; ugyanazért Pestmegyének rokon érzetű eme felszólítását az értelemben szinte pártolván — e' helyen tudományul veszik. — Hont közönségének aláírásával magán pecsét alatt megyénkhez érkezett, 's főispáni helyettesük eljárása ellen panaszoló levél élénk 's hosszú vitát idézett elő, melly minthogy a' felírásban majd köz vala a' megegyezés, csak a' körül forgott, valjon ezen levél Hont megyének hiteles tudósítása e? a' végzés szórul szóra így szól: „Ugy lévén a' megyei KK. és RR. meggyőződve: miként a' megyék hatósági szerkezetét, mint alkotmányos életük egyik főbb biztosítékát, nemzeti szilárd állásuk, 's jóvendő fejlődésük tekintetéből is híven megőrizni, 's minden lehető veszélytől, mennyire lehetőségök engedi, megóvni, valamint ön javuk megkívánja, úgy polgári tisztük annál sürgetőbb kötelességükké teszi; minthogy szomorú tapasztalásból merített tudományuknál fogva kétségkívülinek tartják azt: hogy ezen ós szerkezetnek alkotmányos hatóságát, 's azzal nemzeti függetlenségüket a' felülül hatóönkenykedés, valamint ön kebelükben támadott fejlettség egyiránt veszélyeztetni — mindezen tekinteteknél fogva tehát Hontmegye közönségének aláírásával ellátott, 's ismételten magány pecsét alatt érkezett ezen tudósítást, az 1550: 62. t. cz. ellené-

re ns Hontmegye hiteles tudósításának ugyan el nem ismételhetik, mindazonáltal egyéb köztudományi hiteles érdemlő adatokból is azon aggodalmat gerjesztő események és tények megtörténtéről értesültek a' megyei Rendei, mellyek a' megyei hatóság törvényes önállóságát veszélylél fenyegetve, ezen most tárgyalt szinte nem helyeselhető levélnek keletkezését is eszközölték, mellyekből világos előtök az: hogy azon megyében a' törvényes rend megzavart állapotban van, miért is elhatározták ó felségét kegyelmes királyunkat mint törvényes alkotmányunk legfőbb őrjét egy alázatos felírásban megkérni: hogy Hontmegyének jelen állapotát kegyelmesen megvizsgáltatni, 's a' törvényes rendet a' zavart okozók megfenyítésével, 's megyei hatóság épségben tartása mellett törvények szerint visszaállítani méltóztassék. — E' tárgy körüli bár hosszabb 's élénk vitatkozás teljes illedelemmel folyt, csak azt sajnáljuk: hogy a' többség kimondása alkalmakor tett ellenészrevételek oly jeleneteket idéztek elő: minőket teremünkől távol maradni ohajtunk. — Varasdnak a' zágrábi tisztújítás alkalmával történt szomorú események elleni felszólalására 's azon megkeresésére: hogy a' kapesolt részek tartományi gyűlésének az alsó slavonai megyékben felváltva leendő tartása mellett felíránk — határozatott: hogy a' zágrábi események iránt fölvilágosítást az illető megyének tudósításától várunk; a' tartományi gyűlés tartását illetőleg pedig azt nem csak nem pártoljuk, sőt a' tekintetből: minthogy Szerém, Verőcze, és Pozsega megyék Magyarországnak kiegészítő része, épen ellenezzük. — Turólyának eddigi részvétünket köszönő, és jövőre is horvát hon ügyeire figyelmet kérő levelére válaszul fog iratni: hogy valamint eddig úgy ezután is hazafiai köteleességünknek tartjuk, igazságos, és az alkotvány épsége fentartásával kapcsolatos viszonyban lévő ügyeiket tehetőségük szerint minden alkalommal pártolni — Zágráb megyének, Erdődy gr. nemzetség, mint varasdi örökös főispán pártolására tett felszólítását pártoljuk mi is: mert az 1723: 56. t. cz. nyomán ezen nemzetségnek a' főispáni hivataloskodástól történt elmozdítását törvényellenesnek tartjuk. — A' kapesolt részek tartományi gyűlésén történtek nyomán e' megyei Rendei figyelme a' horvát hon ügyeire felhívattatván, miután azt tapasztalták: hogy azon tartományi gyűlésnek szavazatai ó felségének leirata által tetteleg már megszorítottak, és hogy ezen tartományi gyűlés az 1790: 58. t. cz. ellenére közjogi, és a' magyar állodalomnak egységét veszélyeztető intézkedések javaslatába bocsátkozott, ó felsége megkéretni rendeltetett: hogy ezen tárgyat a' magyar törvényhozás intézkedéseinek fentartva, adig is, a' kapesolt részekben létező véstteljes mozgalmakat felséges hatalmával megszüntetni méltóztassék. Közgyűlésünk folyama alatt azt tapasztaltván: hogy felsőbb helyekről leküldött intézvények latin köriratu pecsétekkel legyenek ellátva: ó felségét egy alázatos felírásban megkérni határozottuk, hogy a' hazában létező hivatalos pecséteket magyar körirással ellátatni méltóztassék.

Az 1840. 9. t. cz. által megszabott 's az adózók által szolgáló ingyennapszámok iránti szükségesség intézkedéseket, bar annak gyakorlati nehézségek tekintetéből jövő gyűlésre leendő halasztását főispán ur ó mltsga is javasolta, a' törvény világos rendelete nyomán tetteleg foganatba vétetni rendeltük, e' tárgynál különösen a' kezelési nehézségek miatt egyrészt az is vitatott: hogy a' megyei tisztí levelezések hordása, mint helybeli teher tekintvén, számításba ne jöjjon; a' többség azonban bár a' beszámítást kellő pontossággal alig eszközölhetőnek látta, mindazonáltal a' törvény nyomán úgy rendelkezett: hogy ezen teher is a' meghatározott közmunkák sorába tartozván számításba vétessék. Közelgő tisztújításunk tekintetéből főisp. ur ó mltsga a' szükséges előkészületek megtételére figyelmeztetvén a' megyei Rendeit, egyszersmind szívünkre kötötte: hogy a' corteskedéstől mint a' történni szokott kicsapongások kutféjétől óvakodjunk: megrendeltetett, hogy a' nemesség járasonként kiküldötték által ószzeírassék. P. D.

Gömörli közgyűlés. Folyó nov. hó 12ik és 13ik napjain első alispáni elnöklet alatt tartott közgyűlésünk legérdekesh tárgya volt Széchenyi István grófnak a' helytartótanácsnál, az országos közlekedési eszközök tárgyában fölláított új hivatalág elnökévé kinevezését tudató helytartótanácsi körlevél, — mellynek felolvasatása után egyik ósz tá-

labiránk ó felségéhez a' haza anyagi jóllétének fölvirágoztatására irányzott magas gondoskodásért köszönő felírást indítványzott, melly azonban senki által nem pártoltatva, több szóltaknak ellenzésüket idézte elő, elmondattott általuk; hogy alkotmányos országban a' törvényhozás mellőzésével a' hon teendői felett, bár legüdvösebb módokkal is, a' kormánynak egyoldalulag intézkedni nem szabad, nem jelen közérdekű dologban annál inkább, mert az már a' közelebb befejezett orsz. gyűlésen vitatattott, 's még be nem végeztetett, most a' kormány által ama törvénytiszabta térről elvonatni czéloztatik, — mert tovább az 1723: 23. és 1790: 12. t. czikkbe ütközölég — az alkotványosság; semmit rólnak nélkülünk elvének lényeges sérelmével új hivatal állítattott fel említett kormányhatóságnál. — Csak két t. bírószóltott a' körlevelet pártolól, szerintök a' kormány emez intézkedésében sérelem nincs, mert a' tudatott kinevezés csak előkészítésére vonatkozik oly ternék, melly a' létesíthetés minden oldalait tisztá tesse fel a' következő országgyűlés előtt, 's általa a' tárgyalás kellőkép megkönnyíttessék. Az általános nagy többség azonban ezen egyoldalú kormányintézkedésben alkotványos elv- 's törvénytisértést találván, az elsorolt okok mellett azon végzés keletkezett; hogy bár Sz. I. gr. egyedisége ellen kifogásunk nincsen, 's magas hivatásat legforróbb ohajtásunk kísérné, ezen egyoldalú intézkedés törvénybe 's az alkotványosság fölvébe ütközvén, jegyzőkönyvileg sérelmesnek kimondatik, 's megszerzetei körözttetése meg nem rendeltetik. — A' helytartótanácsnak azon intézvényére, mellyben jeles csendbiztosunk K. Lnak, melly pénztárból fiztetéséről értesítést kíván, megírjuk, hogy szabályszerinti fizetését házi pénztárunkból kapván, ernyedetlen munkássággal 's önfeláldozásával teljesített közhasznú szolgálatai, — még — az egyedüli 's szabad rendelkezésünk alatt levő bírsági pénztárunkból, az adózók terheltetése nélkül jutalmaztatnak. — Zágráb megyének gróf Erdődy János varasdmegyeli örökös főispánnak a' megye kormányzatától akarata ellenére történt fölmentetéséből, 's helyettesévé egy nem azon családbeli egyednek alkalmazásából eredő sérelmet panaszoló levele, ámbár országgyűlésre adott utasításunk van az örökös főispánságok megszüntetése iránt azon okból pártoltatott, mert a' kormány a' törvényhozás mellőzötével, (mellynek egyedüli tehetőségében áll a' fenálló törvénynek újabb törvény általi érvénytelenítése) önkéntesen szünteti meg a' régebben törvényesített örökös főispánságokat, e' sérelemnek orvoslása iránt fölírás határozatott. Ezek után több magány jelentőségű intézvény, hatóság levél, beligazgatásra tartozó tisztí jelenléte 's magány folyamodás tárgyalása után a' gyűlés eloszlott. Évnegyedes közgyűlésünk dec. 1jén Pelsüczön veendi kezdetét. — P a p p Samuel.

Jászakunúság. Évnegyedes közgyűlésünk f. h. 17én és következő napjain tartatott nádori főkapitányunk elnöklete alatt, meglehetően kisszámú díjtalan hallgatók jelenlétében, mi annál inkább feltűnő volt, mivel fizetett népképviseleink gyéren látták magokat a' gyűlés teremében, noha közülök némelyek már harmadnapra a' városi fogadó barátságos, ferbli' asztalát, minden vas türelmök daczára is, irgalmatlan megkopasztatások után kénytelenek valának odahagyni — node hisz ezeket tapasztalva 's férfiasan kiállva hitethetik el hon maradt polgár társaikkal: hogy csakugyan sokat szenvednek ók a' hazáért! Elnök rövid beszédében üdvözlé a' tisztikart a' jelenvolt képviselőkkel együtt. Szivrehatólag festé a' silány év okozta szükségét, melly naponként iszonyúbb alakban mutatkozik a' hon majd minden lakosa előtt. Meghagyá a' kerületi kapitányok 's a' közönségek előjáróinak: ha valami szükség kerületeinkben mutatkoznék, azonnal tegyenek tudósítást hogy idejében lehessen segíteni a' szűkölködőkön. Ezután nádor ó felségének egy k. leirata olvastatott fel, mellyben a' n. küikerület eskütti hivatalára H. M. volt biztost, ennek helyébe pedig U. Mt. jövő tisztújításig kegyelmesen kinevezni méltóztatott. Számos kisgyűléseink jegyzőkönyve olvasása, 's hitelesítése alkalmával főkapitányunk — minthogy szembeötölőleg tapasztalja a' kerületi tiszték ellen felhozott rágalmat (?) szaporodni — indítványozá több ns megye példájára: csak az e' végre kirendelt tisztviselő által megvizsgált, 's minden rágalom nélkül levő folyamodások bocsátásának kellő helyeikre. Alkapitányunk ezen óvó rendszert feleslegnek tartá minthogy már kerületi határoza-

tunk van, m
galmazók n
gadtatni. M
kell említen
lett megacti
másnap M.
tett — hogy
tettet nagy
éljenzetett
bárcsak m
széptiszi tu
adatnak vis
végett. A' h
ülve pedig i
nak szokton
hatamogész
nek a' zoldá
tatása — ig
midőn a' esz
előbbkelő á
jan hizottna
mert illyenk
a' nép, han
szijak, az
esupa szolg
érdemes elg
ra. *) Ha
ténnek, ki l
gyek tárgy
lelkünk ny
m. k. Helyt
ha ezek kö
város új gy
just* adó k
zönségek j
óvas tetete
után abban
részere ma
nm. m. k. h
gyógyszer
szabályozá
Pestre met
a' terv 's l
volna mag
megye azo
delem leg
közt eltölt
lésen is me
gesnek; S
várasok 's
ez ében o
szóltatott
hogy ninc
tettek. J
lépés. Ker
szedték az
kijellett
birtokban
tisztújítás
sokan szá

**Joh
negelni**
lopási gy
esküdt a'
től szárm
bocsátás
vallott 's
nem társ
részes a'
kell jegy
már előbb
vén, ez h
vén eskü
azzal vi
nem szor
ket keze
sen pár h
gondolat
szatért e
viszszab
ségből e

*)
— kiknek
keresetet
fogva ill
az, ki val
pedig ité
ját is ké

tunk van, mely szerint a' folyamodások csak a' fogalmazók neve aláírásával engedtetnek meg elfogadtatni. Minthogy a' rágalmaknál vagyunk, meg kell említenem bizonyos egyednek illy rágalmakért lett megactióztatást jelen alkalommal, mely alól másnap M. A. főtb. — kit e' rágalom leginkább illetett — hogy bosszuállónak ne látszassék — az említett nagylelkűen felmentetni kérte, — s érte megjeleneztetett. Gyűlésünk majd egész ideje alatt jobbaracsak magányügyek tárgyalattak. Lehetett sok sz. éptiszi tudósítást hallani, egyszersmind látni mint adatnak vissza tudósító uraknak jobb kidolgozás végett. A' határozatokat, minthogy mi állva ritkán, űlve pedig igen keveset s inkább csak úgy magunknak szoktunk beszélni, hozzájárulván még az elnök hatamogé szaladgalás, s az elnöki végső véleménynek a' zöld asztal színén történni szokott általcsusztatása — igen bajos megérteni; de az ítéleteket — midőn a' szizmadia honoratiornak, a' prókátor pedig előbbkelő által is haszontalanok (?) s a' nép szírián hitottnak (?) nyilvánítottak, — annál jobban; mert ilyenkor még azok is hallgatnak; kik nemcsak a' nép, hanem még az ügyvédek erejét is pióczakint szíják, az irnokok elkölcsönzött nevével; jmit ezek esupa szolgálai kénytelenségből engednek oda, azon érdemes egyedek által fogalmazott folyamodásokra. *) Ha itt rágalom — mitől Isten menten — történnék, ki lesz felelős? — persze az irnok. — Köz ügyek tárgyalására vissza utalt emlékeztetünk csak lelkünk nyugalmát riasztja fel, ha kivesszük a' nm. m. k. helytartótanács több rendbeli intézvényeit; noha ezek közül is megtámadtattott Árok szállás m. város új gyógyszerészenek „személyes, s kizáró jst” adó kifejezése, s ellene — minthogy ez a' közönségek jogai közé tartozik a' kerületek részéről óvás tétel, de ennek későbbi bővebb megvitatása után abban állapotunk meg: hogy mi a' közönségek részére magyarázuk az érintett kifejezést, mit ha a' nm. m. k. helytartótanács ellenközképen értene, a' gyógyszerész azonnal lecsukattatik. — Tiszafolyam szabályozását illetőleg válaszvány nevezetett Pestre menendő január elsejére, noha sokan először a' terv s költség mi? és mennyiségéről szerettek volna magoknak tudomást szerezni. — Csongrád megye azon nevezetes körlevele, melyben a' fejedem legalább egy részét az évek hiv magyarjai közt eltolteni kéretik, minthogy ez a' mult orsz. gyűlésen is megfordult már — üdvös — de mégis feleslegesnek; Szeged sz. k. városé pedig, mely szerint a' városok s szabad kerületek rendezése ügyéért még ez évben országgyűlés tartásának eszközlésére felszólítottunk, azon egyszerű köpönyeges oknál fogva hogy nincs pénzünk (?) tudomásul vétetvén, félretették. Jövő tisztújításunkra is megtétt az első lépés. Kerületi kapitányaink szokás szerint összezszedték az ajánlottak neveit. Van hivatal melyre 39 kijellett is számoltam meg, mindenütt vezérek a' birtokban lévők. A' határidőt még nem tudjuk. Ha tisztújításra nem is de a' rendes eszem iszomra már sokan számot tartunk. Fidelis.

Jobb némely esetben botozni és szilnegelni? P — on, egy nemes és egy adózó ember lólopási gyanu miatt befogtván, a' mint a' járásbeli esküdt a' paraszt — de jó birtokos és tisztos szüléktől származott s kézműves-embert szokásos előre bocsátás után kérdőre veszi, ez mindent igazán megvallott s néhány darab ló kiadogatását elősorolta, a' nemes társ ellenben mindent tagadott, s hogy ő nem részes a' lólopásban nagy protestatióval állította. Meg kell jegyezni előre, hogy bizonyos vidéki lócsiszár már előbb az esküdt ur szomszéd lakán elcsukva levén, ez hivatkozott a' két p — i czinkosra. Följegyezvén esküdt ur a' két p — i önkéntes vallomásaikat, azzal viszsament T — a szüretelni s nem csak nem szembesítette a' vidéki tolvajt ezekkel, de ezeket kezességre ki is bocsátotta, s az egyik különösen pár hétig is szabadon járván, hogy-hogy nem, azon gondolatra jött, miként a' pár hét múlva ismét viszsztatért esküdt ur előtt, előbbi önkéntes vallomását viszsza húzta, azt adván okul, hogy ő halálos betegségből csak most lábadozván — félt a' kínoztatástól,

*) Baj ugyan magában már az is, ha köztisztviselők — kiknek ez nem kenyerök, elhuzzák az ügyvédek által azon keresetet, mely őket törvényszerint, a' polgári állásuknál fogva illeti; de még sokkal nagyobb baj, ha történetesen az, ki valamelyik félnek titokban ügyvéde, nyilvánosan pedig itélő bírja: ilyenkor az ítélet részrehajlatlan voltját is kétségbe vonhatni. Szerk.

azért mondott mindenre igent. Ekkor az esküdt poroszlokat rendel, leviteti az adófizetőt a' városház kapujába, ottan lerántatja s ütteti számlálatlanul. A' városi jegyző szerencsétlenségre éppen vereszközben talált a' városházhoz menni délutáni 2 órakor, hová a' tömérdek bámoló között hamarjában nem juthatván be, a' sokaság közt hallotta, milly retentőség illyen birtokos embert déltől fogva így kínoztatni. Bejutván végre a' jegyző a' városházba, s ott hivatalos szobájába térvén, a' rettenetes jajgatás annyira felizgató érzelmeit, hogy kijő s az esküdtet négy szem közt egész alázatossággal figyelmeztetni bátorodik: ne kínoztatná egy az embert, ki a' dnra deresről már néhányszor lefordult. Esküdt ur ezen alázatos négy szem közt kérésleges figyelmeztetésre válaszul adá: ez azért van, minek iratott velem haszontalanul a' gazember — üsd tovább, a' jegyző ismét higadtan s négy szem közt mondá, jaj esküdt ur azon íraskaért nem lehet az esküdt magának illy kemény bírja, de esküdt ur egész magistratuális mindenhatósággal így utasította vissza, én bírja vagyok magamnak, s hogy veretek, azért mindenkor megfelelek. A' jegyző ismét mondá hogy bajosan, s azzal igyszóvaltoztatva mentek fel a' szobába, a' jegyző nem lótolvajról, hanem emberről beszélvén, esküdt ur mindig csak a' lovak számát emlegeté s verhetési hatalmát hirdetgeté, jegyző azt tagadá. Szerint az esküdt magában, hosszúlevél hordó, tanuvalomást fel jegyző és sok más, de soha sem bírő. Ezért esküdt ur rettenetesen haragudott. Ezekután azonban maga is átlátva esküdt ur, hogy ő magában eféle vallatásra elégtelen, lekísérteté a' két tolvajt a' szolgabíró urhoz, ott, mint mondják már nem botal, hanem zsinogeltetéssel benevolizálták még mindig csak az adófizetőt, azaz karjait megcsavarták vékony kötéllal úgy, hogy a' vér sárgult a' bőrön keresztül s fuldoklott haldokló hörgéseként a' bűnös, és mi lett az eredmény? lólopásbani részességét megvallotta ismét az adófizető, a' nemesre csak ekkor került volna a' sor, de miután eszébe hozatott a' zsinogelés, ő is megvallott mindent. És a' lólopásnak ezek általi üzése csakugyan igaz. Ha tudta volna ezt, talán azt sügta volna jegyző esküdt urnak, hogy ne botoztassa ama beteges embert, inkább zsinogeltesse!

Ime a' kérdésre a' következés megfelel jelen esetben, de azért maradjunk az esküdti botoztatás és szolgabírói zsinogeltetés mellett, erre feleljen a' mivel magyar közvélemény? — Sz. D.

A' Bús hegy alja vidui. Az urnak utai kinyomozhatlanok, s a' gondviselés kézzel fogható csodáit elhatlant meg kell dobbanni a' merész kétkedőnek is gyakorta, ezt ismérhetik el a' hegyaljaiak, most még egészen be nem végzett szüretjük után, mely az év tömérdek mostohaságai, a' roppant esőzések és jégesapások után is reménység fölött kedvezőleg üttött ki. October 15ke óta ugyanis mai napig szép kellemes napok szolgálván, aszú lett bőven, s kelt illó áron, mert egy putton aszú egy hordó borral 30 — 40 pengő forintért kelt már szüret alatt, és voltak veők bőven, és itt hagytak nevezetes pénzt, enyhítésére az életdrágaságnak, millyenre még az év jelen szakaszában idős emberek sem emlékeznek, mert a' nagy drágaság aratás előtt volt leginkább, s most már a' gabna köble 15 — 17, a' buzác 18 — 20, árpaé 8 — 10, kukoriczaé 10, zabé 5 ft. v. levén, ha ezen ár jövő aratásig emelkedik, bizonyára rettenetes állapot lép elő. És ennek okát itt vidékünkön meg nem foghatni, egy kereszt élet adott 3 véka magot, némelyik meg is köblözött. Krumpli szíken termett az igaz, de annál bővebben kukoricza, és szerencsére még a' csürhe-sertést sem kell haza járatni, olly bőséggel van makk s emberek emlékeztetére soha több hízott, s csupán makkon hízott sertés nem volt mint most, halis tömérdek. Sz. D.

Budapesti napló. (Dec. 4kén.) Mult szombaton nemzeti színházunkban művészi remekletét láttuk a' színi személyzetnek; majd minden jelesünk e' nemből egész lelkesedéssel vettek részt, B á n k b á n a' adatában, melynek e' napi jövedelme a' megholt de örökéletű szerző özvegy anyja és nővére javára volt szánva. Közönségben sem volt hiány, csak a' páholyokat szerették volna dúsabban népesítve látni. Ez esti dramai élelet felér valamennyi bukott színmű imittamott elszórt kincseivel. — B á n k b á n Katona József köztetszést aratott dramája Hartleben könyvtáruán esinos kiadásban két huszason kapható. — Bécsből köv. levéltörödelket találunk érdekesnek: „egy olasz barátom itt selyem zsebkendőt vett, mely tökéletesen hasonlít a' „honi”-val tele rakott védegyeleti zsebkendőmhez. A' magyar ezimeres kesztyűk mind itt készülnek; valamint a' nagyváradi óras magyar arany órai

is. — Hogy a' védegyelet még külföldön is divat hatással bír örvendetes, — azonban kis furcsa körülményt szabad sejttenünk a' dologban; miként abban is hogy külföldi gyarak rendkívüli munkásságot fejtenek ki, honi művek készítésében. Legközelebb Linczből 2000 mérő burgonyát hoztak Pestre eladás végett; s ennek meglehetősen kelete volt. Tehát már oda jutottunk, — riadnak fel némelyek: — hogy dús Magyarországot a' kisded Ausztria táplálja! — Czako Zs. „Végre delet”-e — mint hírlík — ügyes kezek által németre fordítatván a' bécsi színpadon adatni fog; mi által a' magyar hírnév külföldön mindenestre nyerni fog. — Kevéssel ezelőtt egy orosz ezredes Magyarországon keresztül utazván — mint az Ungar írja — a' híres alföldön hirtőjét 8000 rubel tartalmu ládájától megkönnyítették. A' károsult ezen annál inkább csudálkozott, minthogy eddigi útfában semmi baja sem történt; azonban, u g y k e l l n e k i l v é l i a' nevezett lap, miért tartják a' mieinket külföldön olly ügyetleneknek. — Mult vasárnap bálványutezai egyik házban olly vigyázatlanságot követtek el, miszerint majd az egész utczának befűtöttek; t. i. a' pinczében összehalmozott fa hirtelen lángot vetett; a' bekövetkező baj azonban csirájában szerencsésen elfojtatott. — A' játékosok órája megkondult; felső rendelet következtében nemcsak mesterségüket üzni nem szabad többé, hanem valamennyien kik ez üzletről ismértesek, biztosb rendeltetés helyére szállásoltatnak el; — csak úgy ne járjanak, mint az egykori zsidó, kiról, midőn egy kisvárosi görög kereskedő meghalt, ennek helyébe amaz vivén költözött, azt mondák: z s i d ó t v i s z ű n k g ö r ö g n e k. — A' nemzeti körnek egyik tagja a' vendéglői jogot magára ruháztatta; tőle tehát remélhni lehet hogy elkészítendő magyar ételajstromot; mert még jelen időben isgyakran olly körülményekbe jut az ember vendégfogadóinkban, hogy meg sem értheti mit eszik; pedig a' magyar gyomor sem olly könnyen emészt, ha nem tudja mivel van dolga. — Bizonyos vidéken már rég óta üzik a' vadakat; úgy hisszük az állatkinzás elleni egyletnek ez ellen kifogása nem lehet, mert az illetők mindedig e g y b a k o t s e m l ő t t e k. — Irodalmunk terén a' történeti könyvtár XIVdik füzeté megjelent, tartalma a' francia forradalom története Gaal jeles fordítása szerint. Egyik könyvtáruunk az „Emlény” helyét pótolandó Zsebkönyvvél kedveskedik hölgyeinknek „Ajándok” czím alatt. Meglepeő díszben került ki sajtó alól az „Ipar czimtar” törvényhatóságok, tisztviselők, ügyvédek, gyárosok, kereskedők s mindennemű műiparosok használatára, alkalmas kalendáriummal 1846. közönséges évre; szerkeszték s kiadák Szalkay Gergely és Németh János. E' vállalat becsét nem szükség magasztalnunk; e' léggé dicsekedéssé teszi magát a' könyv közhasznúsága által, mely a' mellett hogy minden naptárt pótol, saját érdemében is egyik a' kiállithatási körülményekhez mért legjelebb művek közül; — s házi- és utisegdől mindenkiné ajánlani bátorodunk; annyival inkább, mivel a' derék vállalkozók tömérdek fáradság s valóban hangya szorgalommal gyűjték ama nagybecsű adatokat, melyek e' könyvben összeállítvák; s így igazán megérdemlik, hogy szép törekvésükért, munkájok minél nagyobb keletősége által legyenek a' közönség részéről jutalmazva. Ára e' munkának 1 ft. 20 kr. pp., mit midőn ide irunk, megemlítjük egyszersmind, hogy noha e' vállalat közelebb földadata volt: iparkörüli teendőkön könnyítése, mint szinte ipar s kereskedelmi állapotunk ismértetésére; mégis, midőn vállalkozók adatokért az Iparegyesülethez folyamodtak, kérelmük — mint a' könyv 266. lapján olvasható — megtagadtattott. Ezt nem annyira idegenkedés mint inkább az egyesületi szabályok valamely ide vonatkozható pontjából véljük magyarázhatónak. — Nemzeti színházunkban kedden december 9én, Szentpétery Zsigmond javára hérlétszűnéssel: „Két pisztoly” eredeti színmű 3 szakaszban fog adatni. E' jeles színeszünk jutalom játékára előtegesen figyelmeztetjük a' közönséget; annál inkább, minthogy ő egyike azon legjelebbeknek, kik fáradszorgalommal haladván a' művészi pályán, a' színi közönségnek számtalan élves estét, az intézetnek pedig naponkint emelkedő dísz szereznek.

Portugália.

Lissaboni tudósítások szerint herceg Terceira hadminiszter, és Costa Cabral közt a' hadsereget illetőleg megállapítandó némely pontok felett tartott viták alkalmával kemény összezendülés történt, mely miatt az utóbbi elbocsátását sürgeté; a' királynénak azonban sikerült minisztereit ismét kibékíteni. — Angoloból Lissabonba érkezett Diána gözöson Congo néger király fia is megérkezett, kinek tartományai Angolonak éjszaki szomszédságába fekszenek. A' herceg 14 éves, neve Miklós, Lissabonban fog tartózkodni s különösen a' kath. vallás hitágazatára oktattatni. Az udvar által lehető kitüntetéssel fogadtattott. — Egy párisi levelező után: a' National és Presse feleselése annyira mentek, hogy az elsőbb az utóbbi kihívá, mit ez úgy fogadott el, hogy a' National minden egyes sorára négygyel fog válaszolni. Ritka francia higgadság!

Spanyolország.

A' tartományokban megtörtént község-tanácsi választások összevetéséből kitűnik, hogy ezen évben a' többség a' miniszter párt részére nyilatkozott; több nagy városban a' progressisták ezen választásnál nem is mutatak magokat, miből némely lap következteti, hogy ezek majd más tért választanak

diadalmi koszorú szerzésére, hova aztán a miniszteri párt nem merend megjelenni. — Roncali valencziai hadiparancsnok a közelebbi progressista lázadás kísérlet miatt tíz polgárnak, köztök Calvetnek is, a képviselői ház egyik tagjának olly értelmű parancsot küldött, hogy Valenciát 24 óra alatt hagyják el; e parancs kihirdetése általános ingerültséget szült. — Nem kevés nyugtalanságot okoz az önmagával tisztába nem jöhető kormányának Prim tábornok Marseillebeni tartózkodása, minthogy a vitéz tábornok a nyugtalan ország majd minden pontjáról meghívó leveleket vett: minélelőbb Spanyolországba indulni, s az összes zendülésnek élire állni; ennek akadályozására a miniszterium egymásután küldi a kormányzóhoz, és hadiparancsnokokhoz az utasításokat, félt azonban hogy a nyugtalanok cselei kijátszandják elfogult éberségét. — A spanyol lapok most már egyhangulag bizonyítják: miként Romával minden alkudozás megszűnt, s nemsokára a madridi kormány megbízottja is Castillo y Ayense re infecta vissza fog térni. Róma sokat akart, s épen e miatt utóljára semmivel is meg kell elégednie. — Saragosában a közelebbi alkalommal támasztott lázadás részesei közül 29 halálra ítéltetett. — Nov. 3kán a saragosai ezredparancsnok meglátogatta de la Aljaferia katonai laktanyát, s az ott fekvő Afrika nevezetű ezred 4 kapitányát, és 8 alsóbb rangu tisztjét bebörtönözteté, ezen eljárásának okát nem adva. A bebörtönözöttek az ezred legidősb tisztjei. Másnap a városi parancsnokot ennek határiból száműző, s harmadnap mulva parancsot kap a rendőrség bizonyos kereskedőnek lakát átmozgni, azonban itt semmi gyanús sem találtatott; negyedik napon Marin, volt tartományi képviselő a polgárok teljes bosszantására fogságba hurcoltatott; ezen események olly ingerültségbe hozák mind a polgárságot, mind a katonaságot, hogy a béke fenntartására az illető parancsnok czélszerűnek látta új osztály katonaságnak a városba szállítását, a tüz azonban el nem oltatott, csak a láng akadályozására hamuval hintett be.

Franciaország.

A Moniteur nov. 18kai számában a kereskedelmi miniszternek azon körlevelét közli, melyet az a jelen év bő vagy szűk terméséről tudat a hazával. Ezen körlevél szerint Franciaországban a legtermékenyebb esztendőben 30—35 departament van, melynek gabna-productuma felesleget is nyújt; 25—30 olyan, melynek szükségei pótlására más megyékhez kell folyamodni élelemért. A jelen évben csak 26 depart. találtatott olyan, melynek évi termése fölösleget mutat, 28 depart. pedig olyan, melynek termése elégséges a népet télen át kitaratni, 32 azonban érezhető terméhiányt mutatott ki. Ezt elszámálva — a körlevél az emberek élelmi szükségének fődözésére 100 millió hectoliter búzát, kétszerest és rozst — 20 millió hectolitert pedig az állatok számára elégségesnek mond; mely gabnaöszszeg kiállítására felemlíti a körlevél az 1843kai év

termésmaradványát, mely a nevezett három főcikkből 5 millió hectoliterre megy, ezen maradványt az 1844ki bő aratás 15 millióra nevelé, s ezen mennyiség két hónapra elégséges; ehez járul még, hogy 1844től 1845ig 47 ezer mázsa liszttel, és gabonával több hozatott be, mint kivitetett; és a rakhelyek (Entrepot) 292,470 mázsát készen tartanak. A búzának 19 frank 33 e-ről jul. 1ig 21 frank 4 e-re lett felrugtatása — mely az egész országban oct. hóban is a gabnának átmérőleges ára volt, — semmi aggályt sem támaszthat annak még magasabbra lehető szökkenetése iránt, minthogy a danzigi, hamburgi, rotterdami és amsterdami gabna lerakóhelyeken 1,371,670 hectoliter búza, és 680,620 hect. rozsz várakozik átszállításra; ehez vehető még az is, hogy a közép-tenger kikötőiben a gabna átmérőleges ára még alantabb áll annál, mely a francia piacokon érezhető. — Marseillebe nov. 15kén Tancred gőzösön ismét 7 olasz menekvő szállítottatott át, kiknek összes számuk most már 214-re megy. — A Moniteur nov. 20kai számában közli azon királyi rendelvényt, minélfogva a francia kamarák folyó év decemberhó 27ére egybehivatnak. Ugyanezen lap nyilváníttja a királynak azon rendeletét is, minélfogva 29 jelesb tehetségű s elismért tudománya orvos, és sebészekből Orsila tanár elnöklele alatt s Labarnaque, és Cattois tanárok titoknoksága mellett bizottság alakítottatott, melynek feladata az orvosi szakmában megkivántató némelly tanítási, vagy eljárási tárgyak, vagy az egész mostani rendszer átalakításáról szóló javaslatot készíteni, s azt jelentésképpen a kormányának átnyújtani. — A J. d. Débats Tetuanból (marokkói császárságban) vett ollyan hírt közöl, mintha ezen tartomány kormányzójának Sidi-Hadschi-Abdelkader-Acschahnak a maroccai császár utasítást adott volna a tartomány előbbkelőt maga mellé venni, s velök a francziák királyához követségbe menni, hogy a drágán felboglározott paripákat, s néhány orosz lány, és tigris, mint császári ajándokot ezen monarchának minél fényesebb ünnepélyvel nyujthassa át.

Anglia.

A szabad kereskedés izgatói, s a gabnatörvények ellenzői a közelebbi hétben czéljuk kivételre nevezetes erőt fejtettek ki. A Globe szerint Cobden, és Bright nov. 24én Sheffieldsből 25kén Leedsben, 28án Bradfordban igen népes gyűléseket tartottak; ugyanezen hétben Wackefeld, Barnsley és Doncasterben népgyűlések ünnepeltettek, melyekben a szabad kereskedést s olcsóbb élelmezést gátló törvények lármás demonstratiók tétettek — szóval. Manchesterben a város teremében szinte népes gyűlése tartatott a gabna-törvény-ellenzőknek, melyben a miniszteriumhoz emlékirat határozottat fölterjesztetni, miszerint Britania minden kikötőiben minélelőbb rontassanak le az idegen gabna behozatalát olly terhesen nyomó vámsorompók, ugyanezen tárggyal foglalkozott Salford város tanácsa is. — Dublini levelek szerint Armaghban nov. 7én né-

pes gyűlés tartatott, melyre Ulster tartomány minden grófságiból megjelent a felsőbb és alsóbb rendű nemesség; ezen gyűlésnek határozata ugyan még teljes hitelességgel nem tudatik, de — miként a dublini Evening Mail gyanítja — az irlandi orangismus elősegítésére nem megvetendő lépések tétettek, minthogy sok protestans, kik az orangismusknak csak nevét, de nem elveit ostromlak, annak tagjaiul iratták magokat, miután t. i. kihirdettetett annak átalakítása, s a korhoz és a mostani törvényekhez idomítása. Az ez iránti határozat következőleg hangzik: „Protestans szövetség“ (Alliance) nevezet alatt társaság alakult, melynek czélya és feladata azon mozgalmaknak meghűsítése, melyek jelenleg a protestans érdekekre nézve mindinkább veszélyeseknek mutatkoznak. Bizottság is nevezetett ki több fényes állású polgárokból, mely ezen új szövetségre nézve az lesz, mi volt az orangistáknak az ugynevezett nagy Loge. — A burgonyának egészségi tekintetbeni mibenlétéről az angol és irlandi lapokban legelgőzőbb vitatások folynak. Az Evening Mail, ugy a Standard levelezője is állítja: mikép a burgonyakórrol támasztott láрма igen is túlzott, sőt teljes alaptalan, s nem is magyarázható másra, mint hogy az izgatók és demagogok czéljai az által elősegítettessenek, kik t. i. a népet bekövetkezendő éhséggel ingerlik, hogy ennek épök adassék a hasznobérlési díj megtagadására, s a szabad gabna-behozatal kieszközlésére, mi által pedig a tartományok érdekei tönkre jutnának. Ezen lapok szerint a burgonya-termés ez öszön sokkal jövedelmezőbb üttött ki, mint a közelebbi 3 esztendőben; miről meggyőződhetni: mihelyt azon burgonyatárak megtekintetnek, melyekben az egészséges növény legnagyobb mennyiségben található. Ellenben a repeal lap, ugy Freeman újság folytonosan hirdetik, mikép az élelmiekben mutatkozó sok hiány a bekövetkező éhséget elkerülhetlenné teszi, mely állításaitak hoszszú — és sokban hiteles statistikai adatokkal kísérik. — John Bull felszámítása szerint O'Connell számára Irland szegény népétől gyűjtött adó 1841től a mai korig tesz 117,580 font sterlinget, 4 sch. és 7 pennyt. — Az indiai Nabob Dwarkanath Tagor Corkban egy híres festész által Mathew atyának, a mértékletes apostolának arc- és mellképét festeti le maga számára; az indus főnök elégnék tartja a mérséklet apostolának képét bírni, — magának az elvnek követését hagyva szegényebbekre, kiknek van idejük és módjuk mérsékletes életet élni — nélkülözvén t. i. a három és a keleti asztal gyönyöreit.

Igazítás. Jelenkor 95kai számában, 568kai lap, első hasábon hibásan áll Gebhardt Ferencz prof. s akad. r. tag azok között, kik az 1841—44ig megjelent természet-tudományi munkáért díjeseretet érdemelték; ez állítás tehát aként módosítandó, miszerint föntszeltet akad. r. tag s egyetemi közoktató ur Kórtana (mely 1828ban jelent meg, s mely 2ik kiadásban nem is létezik.) Czuczor Gergely r. tag, Aradi gyűlés' czímű eposzával versenyzett az 1828ra eső Marczibányi jutalomért, s nevezetűk hősköltemény nyervén el a jutalmat — ennek irányában díjeseretre találtatott méltónak.

97dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Árcsökentés.

A nagyméltóságú magyar kir. udv. kincstár rendeléséből közhírré tétetik: hogy kincstári Bogojeva helységben építendő új római katolika szentegyház iránt f. évi december hó 29kén reggeli 10 órakor szab. kir. Zombor városában árlejtés az ottani kincstári épületben, hol a terv, és az árlejtési feltételek megtekinthetők, és a mellynek egyes munkáira, ugymint:

a' kőművesére	2077 ft 48 1/2 kr.
a' kőművesi anyagokra	5391 „ 43 „
az ácsára	374 „ 1 „
az ácsmunkabeli anyagokra	611 „ 53 „
a' cserépfödő-munkákra	57 „ 48 „
az asztalos „	191 „ 6 „
a' lakatos „	181 „ 33 „
a' bádógos munkák s anyagokra	257 „ 24 „
az üveges munkákra	537 „ 4 „
a' kovács-munkákra és munkabeli anyagokra	226 „ 1 „
a' festői-munkákra	53 „ 40 „

össz. tehát 9963 ft. 3 1/2 kr.

pengő pénzben vagynak kijelölve, felsőbb jóváhagyás fenntartása mellett, tartatni fog, melyre a megjelenni szándékozók 10 peentnyi bánatpénzzel ellátva ezennel meghivatnak; egyszersmind tudni adatik, hogy e kincstári uradalom ezen építéshez egyedül csak a téglát és meszet, a helybeli közszeg pedig a homokot és szükséges gyalog és szekeres napszámokat adandják, a többi mindennemű anyagokat és szekereteket az illető vállalkozó felek magok kötelestetnek megszerezni, és helyre állítatni.

Kelt Zomborban october 7dikén, 1845.

1-3

Dunavizállás nov. 29kán: 4 10' 3" a' 0 fölött.

Szerkeszti: Helmezy. — Nyomatja: Trattner-Károlyi uri-utca 153.

Pályázat a királyi Egyetemi Hittani székre.

A pesti királyi tudomány-egyetemen Szabó nep. János tanár urnak az osztergomi főkapitlanba történt előléptetése által megüresülő Hittan-Dogmatica Hük részének tanítói székére a hittani kar előtt az egész Dogmatikából tartandó pályázási határnap jövő 1846kai évi martius 26ik napjára tüzetett ki, mi a ezenel közhírré tétetik. Pesten November 26kán 1845. Szoblahól Pálma Elek kir. tudom. egyetemi jegyző.

Magyarországban a hasonzenvi gyógy mód (Homoeopathia) terjesztést körül több év óta magát kitüntetni törekvő homoeopatha Stejn, miután egy tekintélyes nagy háznál mint házi orvos, később hat évig Budán a közönség megeléglésére magát érdemesíteni szerencsés volt, lakhelyét Pestre az újvilág-utczabeli 623 k sz. a házba tette által s egyuttal a szegények ingyen orvoslására ajánkozta.

bankrésztvény:	1612 fr.	pesti lánchid-résztvény	— frt
1834ki 500 p.frtos kölesön	— „	bécs-glognitzzi vasut 100 fr.	135 „
1839ki 250 p.frt.	320 „	pozsony-nagyszombati	— „
Eszterházy 40 fr. sorskötel.	58 1/4 „	középponti . . . . . (100 fr.)	108 1/2 „
cs. kir. arany 4 fr. 38—40 kr.	— „	duna-gőzhajózási	675 „

Gabonaár váltó garasokban.

Pesten, nov. 28 (pesti m.)	210—285	—210—	16—175	100—114	82—88	100—120
Ujbecsén, 21. (poz. m)	130—150	100—110	—	45—55	45—50	50—60
Aradon, 15.	148—170	140—150	130—140	85—90	60—64	80—85
Baján, nov. 25.	125—143	108—123	107—108	58—59	43—	53—
Mosonyban, 27.	155—216	—	130—155	88—106	55—78	80—112
N.Szombatban, 25.	175—180	—	130—135	92—96	64—68	—
Pozsonyban, 28.	160—480	—	135—156	90—102	65—71	90—95
Miskolczon, 15.	155—160	145—150	135—140	80—85	47—50	90—100

vasárnap
Megjele
első om
A
lása min
lapjaink
félre 5 p
latos rész
gyorsko
FOGLA
tetések: p
megjelene
hez, öszin
gyűlés fot
ozáfolat a
A me
tistkai ada
S p a
lítettések
Fr an
pénztár; sa
Ang
8 ch
Gal
Gür
Tör
gyetlenke
Erte
Ö es
mázó gy
beli fogal
Antal e
kádai tu
hatását k
A n
vatalnál n
helybeli a
szlatinai
Tis
ber és oc
lyam ves
hely- s r
szabályoz
zés véget
pul jövő é
sulatok k
telettel m
Nyit le
„M
csak mar
m e g y e
tam több
tomnak,
te tréfás
no! meg
a' meg y
ta oldal
lemnek.
Mi
tom ki a
szeretni
ben tanu
kalom a
mint mos
ni a' ne
önnek e
kell küz
a' P. Hir
tyrai, m
sajnálata
is eleget
va, nem j
1)
hogy ne
(pedig a
tralisati
commen
vagy in
más, mi
műszótá
most a'
jogokat
gyütt k
jogokba
zendnek
*)
és föltét